
Татарчук Л. М.

Вклад профессора В.С. Михайловского в развитие системы мер борьбы с болезнями и вредителями плодово-ягодных культур в Украине (к 125 летию со дня рождения).

В статье рассмотрены вехи жизни и научной деятельности выдающегося украинского ученого биолога В.С. Михайловского (1894–1976). Охарактеризованы основные этапы становления и развития научного мировоззрения ученого, его плодотворную преподавательскую и научную деятельность, определены основные направления научных исследований. По результатам историографического обзора и анализа источников, констатируют значительный научный потенциал ученого, как ценный источник новых идей и прогрессивных мыслей по развитию отрасли ботаники, установлена его роль как незаурядной личности в научном сообществе.

Ключевые слова: фитопатология, морфология, систематика, кафедра, учебные заведения, защита растений, лишайники.

Tatarchuk L. M.

Contribution of professor V.S. Mikhailovskiy to development of the system of measures to fight against diseases and pests of fruit and berry crops in Ukraine (to 125th anniversary of birth).

In the article it is considered course of life and scientific activity of the prominent Ukrainian scientist of biologist V.S. Mikhailovsky (1894–1976). The basic stages of becoming and development of scientific world view of scientist are described, teaching and scientific activity, and basic directions of scientific researches. On results a historiography review and analysis of sources, what is established considerable scientific work of scientist, as a valuable source of new ideas and progressive ideas in relation to development of botany, his role is set as outstanding personality in scientific society.

Keywords: phytopathology, morphology, systematics, cathedra, educational institutions, defence of plants, lichens.

УДК 636.5.082/085:001(477)«1951-1964»

В.В. МЕЛЬНИК

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОЇ ІНКУБАЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР У 1951-1964 РОКАХ

Висвітлено теоретико-методологічні та науково-організаційні засади розвитку штучної інкубації в Українській РСР в період 1951-1964 років. Показано, що наукове забезпечення технологічного процесу штучної інкубації здійснювали вчені Українського НДІ птахівництва, Харківського ветеринарного інституту, Білоцерківського та Херсонського сільськогосподарських інститутів, інших галузевих науково-дослідних і вищих освітніх центрів. Теоретико-методологічну базу штучної інкубації яєць склали наукові розробки А. У. Биховця, В. О. Бреславця, З.М. Гридасової, М.В. Дахновського, І.С. Загаєвського, М.М. Золотова, Г.А. Кодинця, Г. С. Крок, М.Г. Курдюкова та ін. Розкрито роль інкубаторно-птаховничих станцій у розвитку птахівництва в Українській РСР досліджуваного періоду.

Ключові слова: історія сільськогосподарської дослідної справи, птахівництво, інкубація, сільськогосподарська птиця.

Одним із важливих ланцюгів у технології виробництва яєць і м'яса птиці є штучна інкубація яєць. Адже збільшення поголів'я птиці для вирощування на м'ясо та для комплектування стада несучок можна забезпечити лише за умов організації успішного інкубування яєць. Досягти прогресу розвитку штучної інкубації яєць птиці неможливо без застосування досягнень науки та техніки, належної організації і вдосконалення цього технологічного процесу.

Окремі питання штучної інкубації яєць вирішувалися українськими вченими в період 1950-1964 років, що актуалізує дослідження їх наукових пошуків та творчого використання найбільш вагомих розробок на сучасному етапі розвитку галузі. Деякі напрацювання вітчизняних учених з теорії та техніки штучної інкубації яєць узагальнили у своїх наукових працях: П.Ю. Божко, А.У. Биховець, А.П. Князева, Г.А. Кодинець та ін. [1, 3, 4, 9, 10]. Однак, авторами не ставилася мета висвітлити теоретичні та методологічні засади розвитку штучної інкубації яєць в Українській РСР у період 1950-1964 років, особливості наукового забезпечення галузі та організації

технологічного процесу на виробництві. З огляду на це, *метою* даного дослідження є узагальнення теоретико-методологічних основ розвитку штучної інкубації яєць, її організації на інкубаторно-птахівничих станціях та птахофабриках Української РСР у період 1951-1964 рр. Варто зазначити, що в наших попередніх публікаціях висвітлено науково-організаційні засади розвитку індиківництва і гусівництва в Українській РСР, в тому числі розглянуто деякі концептуальні питання штучної інкубації гусячих та індичих яєць [12, 13].

Методологія дослідницького пошуку ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових, структурно-функціональних та історичних методів, широкій джерельній базі, основу якої складають архівні матеріали.

Як відомо, інтенсифікація птахівництва є можливою лише за умов багатозразового комплектування стада птиці різного напрямку продуктивності, забезпечення птахівничих господарств великими партіями добового молодняку. З огляду на це, гостро постало питання розроблення теоретичних і методологічних засад штучної інкубації яєць. У період 1951-1964 рр. підґрунтям для розвитку штучної інкубації яєць були дослідження галузевих науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів СРСР та УРСР, зокрема Українського НДІ птахівництва, Харківського ветеринарного інституту, Білоцерківського та Херсонського сільськогосподарських інститутів.

На базі Українського НДІ птахівництва створено спеціалізований відділ інкубації яєць сільськогосподарської птиці, вченими якого розвинуто теоретичні основи інкубації яєць, розроблено методичні рекомендації щодо впровадження у виробництво завершених наукових розробок [23, с. 26]. Зокрема, доктор сільськогосподарських наук А.У. Биховець дослідив і теоретично обґрунтував необхідність періодичного охолодження яєць птиці. Довів, що оптимальні умови для її ембріонального розвитку створюються за диференційованого режиму, а періодичне охолодження яєць поліпшує газообмін за рахунок чого підвищується виділення вуглекислоти у другій половині інкубації [4, с. 20-29]. Подальшими дослідженнями А.У. Биховця і З.М. Гридасової, проведеними на експериментальній базі інституту на гусях різних порід, засвідчено, що внаслідок годівлі дорослих гусей неповноцінними зерновими відходами, відходи інкубації яєць збільшилися вдвічі [3, с. 27].

Наприкінці 50-х років відділом інкубації яєць Українського НДІ птахівництва проводилися спільні дослідження з науковцями кафедри гістології Харківського ветеринарного інституту [23, с. 31]. У їх результаті доктором ветеринарних наук, професором Г.С. Крок (Харківський ветеринарний інститут) доведено, що низька виводимість яєць сільськогосподарської птиці за їх штучної інкубації зумовлена недостатніми знаннями щодо закономірностей ембріогенезу. Свою наукову діяльність дослідниця спрямувала переважно на їх вивчення у птиці різних видів за впливу паратипових чинників, зокрема годівлі. У своїх наукових працях теоретично обґрунтувала, що годівля маточного поголів'я качок і гусей великими дозами силосу з качанів кукурудзи молочно-воскової стиглості негативно впливає на повноцінність інкубаційних яєць, як наслідок значна частина ембріонів гине вже на ранніх стадіях розвитку, а в ембріонів пізніших стадій часто виявляються значні зміни в серцево-судинній, сечостатевій та інших системах з самого початку їх формування, а також різні види вродливостей (потворств) [11, с. 46].

Як відомо, одним із методів, який дозволяє забезпечити одночасне закладання великої партії яєць і виведення молодняку в кількості, необхідній для комплектування потужної птахоферми, є продовження терміну зберігання інкубаційних яєць. Це, зокрема, їх періодичне прогрівання у період зберігання. Теоретичні і методологічні основи цього методу, який у подальшому набув поширення в масштабах усієї країни, заклали співробітники кафедри годівлі сільськогосподарських тварин Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Так, у 1953-1955 рр. на базі Білоцерківської,

Київської, Броварської та інших ІПС УРСР провели комплексні дослідження щодо застосування періодичного прогрівання качиних яєць упродовж 4, 8, і 12 діб їх зберігання до закладки і довели ефективність впливу даного технологічного прийому на виводимість яєць [9, с. 36-39].

Слід також зазначити, що на початку 50-х років ХХ ст. доцентом Білоцерківського сільськогосподарського інституту І.С. Загаєвським закладено методологічні основи дезінфекції інкубаційних яєць птиці на основі їх хлорування перед закладанням в інкубатор, однак ученим не надано достатнього теоретичного обґрунтування цього прийому, що призвело до негативних відгуків. Так, старший зоотехнік Управління Главку сільськогосподарської пропаганди Міністерства сільського господарства УРСР Жуковська зазначила: «Статья доц. Белоцерковского сельскохозяйственного института И.С. Загаевского «Влияние дезинфекции яиц водоплавающей птицы на выводимость» затрагивает два очень важных вопроса: влияние хлорирования утиных яиц на паратифозного возбудителя сальмонеллу Бреслау и влияние хлорирования на выводимость утиных яиц. Ни на один из затронутых вопросов доц. Загаевский исчерпывающего ответа не дал» [18, с. 30]. Надалі зазначає, «что правильная техника инкубации утиных яиц и их качество обеспечивают высокий процент вывода уток без какой бы то ни было предварительной дезинфекции яиц» [17, с. 30]. Дійсно, у досліджуваний період методичні посібники з птахівництва включали вимоги щодо відбору яєць та режимів їх інкубування, графіків їх закладання (при цьому дозволялось інкубувати яйця птиці усіх видів одночасно), водночас рекомендації щодо дезінфекції яєць були відсутні [18, с. 103-138].

Узагальнюючи теоретичні розробки українських учених з розвитку теорії інкубації яєць, слід зупинитися на внеску доктора сільськогосподарських наук, професора Г.А. Кодинця (Херсонський сільськогосподарський інститут). Наукові праці вченого мали вирішальне значення для становлення комплексних досліджень з обробки інкубаційних яєць ультрафіолетовими променями, з'ясування їх біологічної дії на організм птиці [10]. За його рекомендаціями для опромінювання інкубаційних яєць використовувати переносні або стаціонарні установки з ртутно-кварцовими лампами типу ПРК-2 і ПРК-7 [10, с. 39]. Цей метод на початку 1960-х років використовувався багатьма птахофабриками, зокрема Яготинською, при інкубуванні качиних яєць [1, с. 62].

Учені науково-дослідних установ здійснювали науково-методичне керівництво роботою всіх інкубаторно-птахівничих станцій в Українській РСР, проводили курси з підвищення кваліфікації. Так, приміром, з 27 травня по 27 липня 1952 року Українським НДІ птахівництва проведені курси підвищення кваліфікації зоотехніків ІПС, на яких навчались близько 50 спеціалістів і з різних областей УРСР. Заняття проводили А.У. Биховець, М.В. Дахновський, М.Г. Курдюков, М.М. Золотов та ін. [8, с. 30].

Значну роль у розвитку птахівництва в Українській РСР відігравали ІПС. Вже у 1940 році в республіці працювали 164 ІПС, які мали інкубатори на 13,7 млн. яйцемісць [27, арк. 1]. Як свідчать архівні матеріали, з 1946 року керівництво ІПС здійснювала Республіканська контора інкубаторно-птахівницьких станцій Міністерства тваринництва Української РСР, яка була створена на основі відповідної постанови Ради Міністрів Української РСР від 22 червня 1946 року [26, арк. 1]. Наказом № 83 по Міністерству сільського господарства УРСР від 10 січня 1959 року призупинила свою виробничу діяльність у зв'язку з реорганізацією міністерства [25, арк. 1].

ІПС, передусім, забезпечували господарства добовим молодняком птиці. При цьому спеціалісти ІПС організували семінари, де надавали рекомендації з утримання і годівлі молодняку. Так, наприклад, старший зоотехнік Миргородської ІПС П.М. Милодан [15, с. 29-30] повідомив, що у квітні 1951 році колгоспу імені Берія Миргородського району Полтавської області передано для вирощування 8000

курчат, у зв'язку з чим проведено семінар з роз'яснення основних вимог щодо їх вирощування.

У 50-х роках інкубування яєць було сезонним і спеціалісти колгоспних птахоферм прагнули одержати молодняк раннього (квітневого) виводу, який за ствердженням, наприклад, завідуючого птахофермою колгоспу «Заповіт Леніна» (Гадяцький район Полтавської області) І.Ф. Савченка [19, с. 3-6], легше вирощувати і такі курчата (курочки) за належних умов годівлі та утримання вже восени досягають статевої зрілості і починають нестись.

Варто зазначити, що показники виводу молодняку та виводимості яєць були неоднаковими на різних ППС і залежали від різних чинників: виду птиці, умов утримання батьківського поголів'я та його годівлі тощо. Так, у 1951 році на Ніжинській ППС проінкубовано 19798 гусячих яєць і одержано вивід гусенят на рівні 58,8%, по окремих партіях даний показник був дещо вищим [2, с. 16]. На Краснокутській ППС Харківської області (у 1952 році) за сезон було проінкубовано 7000 гусячих яєць і виведено 4739 гусенят, вивід при цьому становив 67,7%, а виводимість яєць – 82,4% [5, с. 16].

Однак вже наприкінці 50-х років були поставлені завдання вирощувати у колгоспах і радгоспах велику кількість молодняку птиці цілорічно, а не лише сезонно [24, с. 3]. ППС дедалі все менше могли забезпечувати вимоги господарств, тому колгоспи почали об'єднуватись і створювати міжколгоспні птахоферми. Так, на Сумщині перша така ферма була побудована у Краснопіллі, до її комплексу входили: інкубаторій, широкогабаритний пташник на 12 тис. курей, два курчатники, акліматизатор для дорощування молодняку, зерносклад, овочесховище, силососховище, кормоцех та інші приміщення [20, с. 4].

За даними В.Г. Зоріна в Українській РСР наприкінці 50-х років ХХ століття функціонувало 590 колгоспних та радгоспних інкубаторіїв загальною потужністю на 68,8 млн. яйцемісць [6, с. 13] (табл. 1).

Для штучного інкубування яєць птиці використовували різні типи інкубаторів. Зокрема, в 40-х роках в Українській РСР були поширені три типи інкубаторів: «Піонер» – на 600, «Комунар» – на 14000 і «Українській гігант» – на 49000 яєць одночасного закладання. У перших двох інкубаторах здійснювалася водяна система нагрівання, опалення гасовими лампами. Інкубатор «Українській гігант» мав парову систему нагрівання, пара надходила від спеціального казана, який опалювався кам'яним вугіллям [22, с. 43].

Таблиця 1

Кількість проінкубованих яєць птиці в Українській РСР, тис. шт.

Рік	Усього яєць	У тому числі			
		курячих	качиних	гусячих	індичих
1955	84396	73442	8088	1894	972
1956	129280	111565	14131	25742	1039
1957	148393	119323	24934	3222	915
1958	170360	130407	35007	3754	1192
1959	279000	212000	50000	12000	5000

Для інкубування яєць у 1951-1963 рр. використовували інкубатори «Рекорд-39», «Рекорд-42», «ВІР-9», «Універсал» та ін. [21, с. 87-93]. Нові інкубатори «Універсал-45» і «Універсал-15», які значно поповнили інкубаторний парк вже наприкінці 50-х років, мали низку технічних переваг порівняно з тими, що випускались раніше, оскільки в них була поліпшена вентиляційна система, краща автоматика, окрема

вивідна шафа тощо [24, с. 4]. Однак кожен із цих інкубаторів мав певні недоліки у роботі, які проявлялись у процесі їх експлуатації. На початку 60-х років технік-механік Мусіяка Київської птахофабрики надав практичні рекомендації, як зменшити шум від інкубатора «Універсал», а саме: електромотори в алюмінієвому корпусі порадив замінити двигунами у чавунному корпусі [16, с. 28].

На початку 60-х років все більше інкубаторно-птахівничих станцій, інкубаторіїв радгоспів і колгоспів проводили цілорічне інкубування яєць птиці, однак при цьому з найбільшим завантаженням інкубаторний парк працював у весняно-літній період [7, с. 1-3]. Адже, наприклад, інкубація яєць гусей є лише сезонною, у зв'язку з біологічними особливостями яйцекладки цієї птиці.

Таким чином, важливим технологічним процесом галузі птахівництва є штучна інкубація яєць, що забезпечує інтенсивне вирощування сільськогосподарської птиці. У період 1951-1964 рр. підґрунтям для розвитку штучної інкубації яєць були дослідження учених Українського НДІ птахівництва, Харківського ветеринарного інституту, Білоцерківського та Херсонського сільськогосподарських інститутів, інших галузевих науково-дослідних і вищих освітніх центрів. У розроблення теорії і методології штучної інкубації яєць вагомий внесок зробили: А. У. Биховець, В. О. Бреславець, Г. С. Крок, З. М. Гридасова, М. В. Дахновський, І. С. Загаєвський, М. М. Золотов, Г. А. Кодинець та ін. Основними науковими напрацюваннями цього періоду є: диференційний режим штучної інкубації яєць, з'ясування зв'язку годівлі з закономірностями ембріонального розвитку птиці, обґрунтування ефективності періодичного прогрівання інкубаційних яєць у період їх зберігання, методологічні основи дезінфекції, обробки інкубаційних яєць ультрафіолетовими променями тощо.

1. Божко П. Е., Сенников А. А. Производство утиного мяса. Москва: Колос, 1965. 176 с.
2. Булах Ф. В. Нежинская инкубаторно-птицеводческая станция. *Птицеводство*. 1952. № 4. С. 16-17.
3. Быховец А. У., Гридасова З. М. Инкубационные свойства гусиных яиц. *Птицеводство*. 1952. № 1. С. 27-28.
4. Быховец А. У. Периодические охлаждения яиц при инкубации повышают жизнеспособность птицы. *Птицеводство*: республ. межвед. темат. науч. сборник. Киев, 1966. С. 20-29.
5. Дехтяренко И. Е. Мой опыт инкубации гусиных яиц. *Птицеводство*. 1953. № 1. С. 16.
6. Зорін І. Г. Організація, розміщення і розвиток птахівництва на Україні. *Підвищення продуктивності птахівництва*. Київ: Видавництво УАСГН, 1960. С. 5-15.
7. Инкубации – широкий размах. *Птицеводство*. 1962. № 2. С. 1-3.
8. Климко В. Г. Письмо в редакцию. *Птицеводство*. 1952. № 11. С. 30.
9. Князева А. П. Прединкубационное подогревание утиных яиц. *Птицеводство*. 1956. № 2. С. 36-39.
10. Кодинець Г. А. Опромінювання сільськогосподарських тварин. Київ, 1962. 44 с.
11. Крок Г. С. Вплив годівлі маточного поголів'я на ембріональний розвиток сільськогосподарської птиці. *Підвищення продуктивності птахівництва*. Київ: Видавництво УАСГН, 1960. С. 42-46.
12. Мельник В. В. Соціально-економічні та політичні передумови становлення промислового птахівництва в УРСР (1953–1964). *Історія науки і біографістика*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 2. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2017-2/07.pd>
13. Мельник В. В. Науково-організаційні засади розвитку індиківництва в Українській РСР у другій половині ХХ століття. *Гілея*: науковий вісник, зб. наук. праць. К., 2018. Вип. 135 (№ 8). С. 67-71.
14. Мельник В. В. Науково-організаційні засади розвитку гусівництва в УРСР у другій половині ХХ століття. *Вісник аграрної історії*: наук. журнал. 2018. Вип. 23-24. С. 282–289.
15. Милодан П. Н. Выращивание молодняка птицы в колхозе имени Берия. *Птицеводство*. 1951. № 8. С. 29-30.
16. Мусіяка А. Г. Как уменьшить шум от инкубатора «Универсал». *Птицеводство*. 1962. № 1. С. 28.
17. Письма с мест. *Птицеводство*. 1951. № 9. С. 29-30.
18. Птахівництво / під ред П. Ю. Божка, М. В. Дахновського. Київ: Державне видавництво с.-г. літератури УРСР, 1955. 326 с.

19. *Савченко И. Ф.* Успех зависит от нашей работы. *Птицевод.* 1957. № 9. С. 3-6.
20. *Терновский А. Д.* У птицеводов Сумщины. *Птицеводство.* 1964. № 4. С. 4-6.
21. Технология производства мяса птицы /под ред. И.К. Савельева. Москва: Сельхозиздат, 1963. 104 с.
22. *Тищенко, М. К., Ульман, Ф. К.,* 1941, Птахівництво: підручник для ланкових та колгоспного активу. К.-Харків, 99 с.
23. Український науково-дослідний інститут птахівництва / відп. ред. М.В.Дахновський. К.: Видавництво УАСГН, 1961, 83 с.
24. Успешно провести инкубацию яиц всех видов. *Птицеводство.* 1960. № 3. С. 3-5.
25. ЦДАВО України. Ф. 4770. Республіканська контра інкубаторно-птахівницьких станцій Міністерства сільського господарства УРСР (1940-1959). Оп. 1. Спр. 25. Арк. 6.
26. ЦДАВО України. Ф. 4770. Республіканська контра інкубаторно-птахівницьких станцій Міністерства сільського господарства УРСР (1940-1959). Оп. 1. Спр. 271. Арк. 11.
27. ЦДАВО України. Ф. 4770. Республіканська контра інкубаторно-птахівницьких станцій Міністерства сільського господарства УРСР (1940-1959). Оп. 1. Спр. 26. Арк. 13.

References

1. *Bozhko P. E., Sennikov A. A.* Proizvodstvo utinogo myasa. Moskva: Kolos, 1965. 176 s.
2. *Bulah F. V.* Nezhinskaya inkubatorno-ptitsevodcheskaya stantsiya. Ptitsevodstvo. 1952. № 4. S.16-17.
3. *Byihovets A. U., Gridasova Z. M.* Inkubatsionnyie svoystva gusinyih yaits. Ptitsevodstvo. 1952. № 1. S. 27-28.
4. *Byihovets A. U.* Periodicheskie ohlazhdeniya yaits pri inkubatsii povyishayut zhiznennost ptitsyi. Ptitsevodstvo: respubl. mezhved. temat. nauch. sbornik. Kiev, 1966. S. 20-29.
5. *Dehtyarenko I. E.* Moy opyt inkubatsii gusinyih yaits. Ptitsevodstvo. 1953. № 1. S.16.
6. *Zorin I. H.* Orhanizatsiia, rozmishchennia i rozvytok ptakhivnytstva na Ukraini. Pidvyshchennia produktyvnosti ptakhivnytstva. Kyiv: Vydavnytstvo UASHN, 1960. S. 5-15.
7. Inkubatsii – shirokiy razmah. Ptitsevodstvo. 1962. № 2. S. 1-3.
8. *Klimko V. G.* Pismo v redaktsiyu. Ptitsevodstvo. 1952. № 11. S. 30.
9. *Knyazeva A. P.* Predinkubatsionnoe podogrevanie utinyih yaits. Ptitsevodstvo. 1956. № 2. S. 36-39.
10. *Kodynets H. A.* Oprominiuvannia silskohospodarskykh tvaryn. Kyiv, 1962. 44 s.
11. *Krok H. S.* Vplyv hodivli matochnoho poholivia na embrionalnyi rozvytok silskohospodarskoi ptitsi. Pidvyshchennia produktyvnosti ptakhivnytstva. Kyiv: Vydavnytstvo UASHN, 1960. S. 42-46.
12. *Melnyk V. V.* Sotsialno-ekonomichni ta politychni peredumovy stanovlennia promyslovoho ptakhivnytstva v URSR (1953–1964). Istoriiia nauky i biohrafistyka: elektron. nauk. fakhove vyd. 2017. № 2. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2017-2/07.pdf>
13. *Melnyk V. V.* Naukovo-orhanizatsiini zasady rozvytku indykyvnytstva v Ukrainiskii RSR u druhii polovyni XX stolittia. Hileia: naukovyi visnyk, zb. nauk. prats. K., 2018. Vyp. 135 (№ 8). С. 67-71.
14. *Melnyk V. V.* Naukovo-orhanizatsiini zasady rozvytku husivnytstva v URSR u druhii polovyni XX stolittia. Visnyk ahramoi istorii: nauk. zhurnal. 2018. Vyp. 23-24. С. 282 – 289.
15. *Milodan P. N.* Vyirashivanie molodnyaka ptitsyi v kolhoze imeni Beriia. Ptitsevodstvo. 1951. № 8. S. 29-30.
16. *Musiyaka A. G.* Kak umenshit shum ot inkubatora «Universal». Ptitsevodstvo. 1962. № 1. S. 28.
17. Pisma s mest. Ptitsevodstvo. 1951. № 9. S. 29-30.
18. Ptakhivnytstvo / pid red P.Iu. Bozhka , M.V. Dakhnovskoho. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo s.-h. literatury URSR, 1955. 326 s.
19. *Savchenko I. F.* Uspeh zavysit ot nashey raboty. Ptitsevod. 1957. № 9. S. 3-6.
20. *Ternovskiy A. D.* U ptitsevodov Sumschiny. Ptitsevodstvo. 1964. № 4. S. 4-6.
21. Tehnologiya proizvodstva myasa ptitsyi /pod red. I.K. Saveleva. Moskva: Selhozizdat, 1963. 104 s.
22. *Tyshchenko, M. K., Ulman, F. K.,* 1941, Ptakhivnytstvo: pidruchnyk dlia lankovykh ta kolhospnoho aktyvu. K.-Kharkiv, 99 s.
23. Ukrainskiyi naukovo-doslidnyi instytut ptakhivnytstva / vidp. red. M.V. Dakhnovskiyi. K.: Vydavnytstvo UASHN, 1961, 83 s.
24. Uspeshno provesti inkubatsiyu yaits vseh vidov. Ptitsevodstvo. 1960. № 3. S. 3-5.
25. TsDAVO Ukrainy. F. 4770. Respublikanska kontra inkubatorno-ptakhivnytskykh stantsii Ministerstva silskoho hospodarstva URSR (1940-1959). Op. 1. Spr. 25. Ark. 6.
26. TsDAVO Ukrainy. F. 4770. Respublikanska kontra inkubatorno-ptakhivnytskykh stantsii Ministerstva silskoho hospodarstva URSR (1940-1959). Op. 1. Spr. 271. Ark. 11.
27. TsDAVO Ukrainy. F. 4770. Respublikanska kontra inkubatorno-ptakhivnytskykh stantsii Ministerstva silskoho hospodarstva URSR (1940-1959). Op. 1. Spr. 26. Ark. 13.

Мельник В. В.

Теоретико-методологические и научно-организационные основы развития искусственной инкубации в Украинской ССР в 1951-1964 гг.

Освещены теоретико-методологические и научно-организационные основы развития искусственной инкубации в Украинской ССР в период 1951-1964 гг. Показано, что научное обеспечение технологического процесса искусственной инкубации осуществляли ученые НИИ птицеводства, Харьковского ветеринарного института, Белоцерковского и Херсонского сельскохозяйственных институтов и других отраслевых научно-исследовательских и высших образовательных центров. Теоретико-методологическую базу инкубации яиц составили научные разработки А. У. Быховца, В. О. Бреславца, З. М. Гридасовой, М. В. Дахновского, И. С. Загаевским, Н. Н. Золотова, Г. А. Кодица, Г. С. Крок, М. Г. Курдюкова и др. Раскрыта роль инкубаторно-птицеводческих станций в развитии птицеводства в Украинской ССР исследуемого периода.

Ключевые слова: история сельскохозяйственного опытного дела, птицеводство, инкубация, сельскохозяйственная птица.

Melnik V. V.

Theoretical, methodological and scientific-organizational basis for the development of artificial incubation in the Ukrainian SSR in 1951-1964.

The theoretical, methodological and scientific-organizational basis for the development of artificial incubation in the Ukrainian SSR in the period 1951-1964 has covered. It has shown that the scientific support of the technological process of incubation was carried out by scientists from the Ukrainian Research Institute of Poultry, Kharkiv Veterinary Institute, Bila Tserkva and Kherson Agricultural Institutes and other sectoral research and higher educational centres. The theoretical and methodological basis for the incubation of poultry was the scientific development by A. U. Bykhovets, V. O. Breslavets, Z. M. Gridasova, M. V. Dakhnovsky, I. S. Zagaevsky, N. N. Zolotov, G. A. Kodinets, G. S. Krok, M. G. Kurdyukova et al. The role of incubator-poultry-farming stations in the development of incubation of poultry in the Ukrainian SSR of the research period has revealed.

Key words: history of agricultural researching work, poultry farming, incubation, poultry.

УДК 001.891:631.582:631.1(477.53)«20»

Б. О. СМІРНОВА

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ І СІВОЗМІН ДЛЯ РОЗВИТКУ ҐРУНТОЗАХИСНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА У ГОСПОДАРСТВАХ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Встановлено ефективність сільськогосподарського виробництва у Полтавському регіоні на початку ХХІ ст., де у моделях оптимізації землекористування застосовували ефективні ґрунтозахисні технології на основі оптимізації структури посівних площ і науково обґрунтованих сівозмін. З'ясовано, що формування стратегії розвитку ґрунтозахисного землеробства у господарствах Полтавського регіону шляхом обґрунтування оптимальної структури посівних площ і сівозмін забезпечувалось вченими науково-дослідних установ, що розширювали ефективні дослідження у зазначеному напрямі.

Ключові слова: розвиток, оптимізація, структура посівних площ, сівозміни, ґрунтозахисне землеробство, ґрунтозахисні технології, землекористування.

На початку ХХІ ст. в умовах раціоналізації сільськогосподарського виробництва в Україні великого значення набуло обґрунтування оптимальної структури посівних площ і ефективного насичення, розміщення та співвідношення культур у сівозмінах [1, с. 20]. Важливим було врахування ґрунтово-кліматичних умов і спеціалізації господарств, що забезпечувало застосування оптимальних норм внесення органічних добрив, використання післяжнивних, післяукісних та сидеральних культур, раціонального обробітку ґрунту [2, с. 24]. Основним принципом побудови і впровадження науково обґрунтованих сівозмін у господарствах стало розміщення посівів озимої пшениці, кукурудзи, цукрових буряків та інших провідних культур після ефективних попередників з дотриманням нормативів їх повернення на попередне